

УДК 378:331.108:338.48

Марошек Христина,
д.е.н., професор, декан
Вища школа туризму та готельного менеджменту
м. Гданськ, Польща

ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ТУРИСТИЧНИХ КАДРІВ ПОМОРСЬКОГО КРАЮ

Постановка проблеми. Економіка туризму є одним з найбільш розвинених напрямів сучасної економіки країни. Розвиток ринкової економіки потребує від сучасної освіти професійної підготовки фахівців на різних рівнях індустрії туризму [5]. Стратегічна розробка для розвитку польського туризму «Напрямки розвитку туризму до 2015 року» встановлює та окреслює триєдину місію розвитку польського туризму:

1. Польща стане туристично привабливим місцем для вітчизняних та іноземних туристів, із наданням сучасних конкурентоспроможних і високоякісних туристичних послуг.

2. Туризм буде провідною галуззю, багатоаспектною стосовно інших, важливих з точки зору розвитку країни цілей, що сприяють створенню позитивного образу Польщі серед жителів нашої країни, а також зміцненню становища Польщі в цілому світі.

3. Туризм буде галуззю, що в ефективний спосіб використовує принцип розвитку урівноваженого потенціалу країни, зокрема її культурний потенціал, що спирається на традиції та навколишнє середовище.

Цьому мають слугувати: зростаюче значення туризму в економічному розвитку країни, зростання якості життя та екологічного становища, співпраця та інтеграція з розвитку туризму і навколишнього середовища з соціальної, просторової і економічної точки зору.

Передбачено чотири пріоритетні напрямки розвитку польського туризму, а саме: туристичний продукт з досить високою конкурентоспроможністю, формування людських ресурсів для розвитку туризму, маркетингова підтримка та формування туристичного простору [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку туризму у світових масштабах та у Польщі зокрема, приділяли увагу такі науковці як: М. Борушак [1], З. Яворський [4], А. Новаковська [6], А. Панасюк [7] та ін. Проте тенденції підготовки туристичних кадрів, що є основою розвитку туристичного бізнесу краю, є не досить вивченими.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз тенденцій підготовки кадрів для туристичної сфери у Поморському краї Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічний розвиток індустрії туризму, в першу чергу, передбачає більш високу якість обслуговування, яка є похідним від рівня освіти та кваліфікації. Підготовка працівників у сфері послуг туризму можлива двома основними способами. По-перше, це інституційне, професійне навчання на різних рівнях, і в різних сферах. Другий спосіб здобуття професійної кваліфікації - це навчання за курсовою системою незалежно від наявних інших, більш ранніх кваліфікацій.

Останній є досить розповсюдженим та виникає з потреб туристичного ринку. У Польщі інституційна система освіти здійснюється на різних рівнях, починаючи з професійних навчальних закладів аж до магістратури. Ця система дозволяє продовжувати навчання до більш високого рівня освіти.

Поморське воєводство володіє розбудованою мережею шкіл, яка навчає кадри для потреб туристичної економіки.

Нижче (табл. 1) розміщено список шкіл, які готують кадри для туристичної економіки, що інтенсивно розвивається, на поморських землях [8].

Таблиця 1

Список середніх професійних шкіл в галузі туризму

№	Назва школи	Місцевість	Спеціальність
1.	Гімназія № 1	Слупськ	Технік туристичного обслуговування
2.	Об'єднана агротехнічна школа	Слупськ	Агротуристика
3.	Об'єднана технічна школа	Устка	Технік туристичного обслуговування
4.	Комплекс економічно-землеробських шкіл	Битув	Технік готельної справи
5.	Комплекс шкіл-гімназій № 3	Хойніце	Кухар, технік готельної справи
6.	Комплекс гімназійного навчання	Хойніце	Технік харчування і домашнього господарства

продовження табл. 1

1	2	3	4
7.	Комплекс технічних шкіл	Члухув	Технік організації гастрономічних послуг, технік готельної справи
8.	Комплекс гімназійного навчання	Сомоніно	Технік організації гастрономічних послуг, технік готельної справи
9.	Повітовий комплекс шкіл № 2	Кощежина	Технік готельної справи
10.	Повітовий комплекс шкіл № 1	Кощежина	Кухар, технік організації гастрономічних послуг, технік-комерсант
11.	Комплекс гімназійного навчання №2	Квідзин	Технік готельної справи, технік туристичного обслуговування, технік організації гастрономічних послуг
12.	Комплекс шкіл економіки і продовольчого і агробізнесу	Ленборк	Готельна справа
13.	Повітовий освітній центр	Ленборк	Технік організації гастрономічних послуг
14.	Суспільний технікум технології продовольства і готельної справи	Леба	
15.	Комплекс гімназійного навчання №2	Мальборк	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг, технік туристичного обслуговування
16.	Комплекс шкіл № 2	Новий Двір	Технік туристичного обслуговування
17.	Комплекс шкіл-гімназій	Кланіно	Пекар-кондитер, кухар
18.	Комплекс шкіл № 1	Владиславо	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг
19.	Комплекс шкіл-гімназій	Овідз	Технік готельної справи
20.	Комплекс шкіл-гімназій	Жуцево	Туристичне обслуговування, кухар
21.	Комплекс професійних шкіл	Штум	Технік готельної справи
22.	Комплекс шкіл	Джежгонь	Туристичне обслуговування
23.	Комплекс шкіл торгівлі та ремесла	Тчев	Кухар, офіціант
24.	Комплекс шкіл економічних послуг	Тчев	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг
25.	Комплекс шкіл-гімназій №3	Вейхерово	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг
26.	Комплекс гастрономічно-готельних шкіл	Гданськ	Кухар, офіціант, технік готельної справи
27.	Комплекс морських шкіл	Гданськ	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг
28.	Комплекс шкіл хімічно-споживчої промисловості	Гданськ	Технолог продовольства
29.	Комплекс готельно-гастрономічних шкіл та комплекс шкіл обслуговування	Гдиня	Технік готельної справи, технік організації гастрономічних послуг
30.	Комплекс адміністративно-економічних шкіл	Гдиня	Туристичне обслуговування
31.	Комплекс торговельних шкіл	Сопот	Технік організації гастрономічних послуг, технік готельної справи
32.	Школа-ліцей	Гданськ	Обслуговування туристичного руху
33.	Дослідження готельної справи і організації туризму	Гданськ	Обслуговування туристичного руху
34.	Комплекс шкіл готельно-туристичної справи	Ельблонг	Технік готельної справи
35.	Комплекс агрошкіл центру	Русочін	Технік готельної справи

На підставі даних статистичного щорічника 2012 року в Поморському воєводстві освіта на середньому рівні відбувається в загальноосвітніх школах (149), профільних ліцеях (31) і технікумах (120), а також ліцеях (214).

Сучасний ринок праці вимагає спеціалістів з вищою освітою. Потреба вищої освіти є результатом прогнозів, вона систематично зростатиме, незважаючи на те, що чисельність студентів до 2020 року знизиться приблизно на 0,5 млн. осіб. Опитування, проведене в 2005 році організацією «Grażynę de Voogd der Strateu» показало, що навчання за спеціальністю "Туризм та відпочинок" є досить популярним. Мотивація молодих людей, які обирають цю галузь, є такою: перспектива подорожі, робота за кордоном, цікаві дослідження, використання іноземних мов, розвиток туризму за місцем проживання, доступність навчання т.д.). Метою вищої освіти є підготовка персоналу до виконання керівних обов'язків у туристичній економіці, державній і місцевій адміністрації.

Професійні кадри для потреб туристичної економіки готуються вищими навчальними закладами здебільшого у приватних школах. Вища освіта здійснюється відповідно до Болонської системи, триває три роки (шість семестрів) і закінчується отриманням ступеня ліценціата, потім ще два роки навчання, які дають можливість здобути ступінь магістра.

На навчанні I ступеня заняття реалізуються в обсязі 1900 годин з відповідною кількістю пунктів ECTS -180, натомість на магістерських навчаннях – близько 900 годин з відповідною кількістю пунктів ECTS - 90.

Вищі навчальні заклади мають свободу у сфері вибору дисциплін. Новий закон про вищу освіту вимагає, щоб програма навчання передбачала три елементи: знання, вміння і суспільні компетенції. Знання, які здобуває студент під час здійснення навчання, мають застосуватися на практиці, а вміння слід поглиблювати і удосконалювати протягом усього життя. У Поморському воєводстві, яке на мапі туристичної Польщі займає безперечно одне з провідних місць, сфера навчання кадрів для потреб туристичної галузі має багатотіпові і перевірені традиції, що підтверджує таблиця 2 [8; 9].

Таблиця 2

Список ВНЗ Поморського воєводства, які готують кадри для потреб туристичної економіки

№	Назва ВНЗ	Вид навчання	Місцевість	Спеціальність
1	Академія фізичного виховання та спорту	Ліценціат	Гданськ	Господарювання в туризмі, туризм (спец. активного і культурного туризму), водний туризм, готельна справа, рухова рекреація
		Магістр		
2	Вища школа туризму та готельного менеджменту в Гданську	Ліценціат	Гданськ	Управління в готельній справі і гастрономії, управління туристичним підприємством, туристична здравниця SPA&Wellness, харчування і дієта, управління малою фірмою, міжнародний туризм, біологічна косметологія
		Магістр		
3	Європейська школа готельної справи, туризму і підприємництва	Ліценціат	Сопот	Готельна справа, активний туризм, Wellness і Spa, міжнародний туризм
4	Вища банківська школа	Ліценціат	Гдиня	Міжнародний туризм, готельна справа, обслуговування туристичного руху, управління в туризмі, економіка і організація туризму
5	Гданський університет	Ліценціат	Гданськ	Краєзнавство та історичний туризм
		Магістр		Управління в туризмі
6	Морська академія	Ліценціат	Гдиня	Організація послуг готельно-туристичної справи, оздоровчі послуги та дієтологія
		Магістр		Організація послуг готельно-туристичної справи, оздоровчі послуги та дієтологія
7	Вища суспільно-економічна школа	Ліценціат	Гданськ	Педагогіка вільного часу
8	Вища школа безпеки	Ліценціат	Гданськ	Рекреація та відпочинок
9	Вища школа управління	Ліценціат	Гданськ	Управління туризмом і рекреацією
10	Гданська вища гуманістична школа	Ліценціат	Гданськ	Туризм і транспорт ЄС
11	Вища школа суспільної комунікації	Ліценціат	Гдиня	Анімація туризму і рекреації
12	Поморська академія	Ліценціат	Слупськ	Туризм
		Магістр		Туризм
13	Вища школа управління	Ліценціат	Слупськ	Менеджер туризму і рекреації, готельна справа і гастрономія, рухова рекреація, обслуговування туристичного руху, фізкультура (вчительська), агротуризм
14	Повіслянська вища Школа	Ліценціат	Квідзин	Управління туризмом

До ВНЗ Поморського краю з найбільшими традиціями у навчанні туристичних кадрів слід віднести: Вищу школу туризму і готельної справи в Гданську, Морську академію в Гдині, Академію фізкультури і спорту в Гданську, Європейську школу готельної справи, туризму і підприємництва в Сопоті.

На особливу увагу тут заслуговує Вища школа туризму і готельного менеджменту (WSTiH) як перевірену і таку, що на високому рівні навчає майбутніх кадрів для потреб туризму. Підтвердженням рівня підготовки кадрів для потреб туризму є провідні місця, які займає навчальний заклад серед приватних вишів. Висока позиція WSTiH в Гданську це, безсумнівно, заслуга реагування закладу на потреби ринку праці та нові тренди в туризмі.

Навчальний заклад упродовж 15 років своєї діяльності впроваджує нові спеціальності, модифікує навчальні програми. Своєчасно взаємодіє з державною і місцевою адміністрацією Поморського воєводства, фірмами і підприємствами туристичної галузі, туристичними організаціями, готельним бізнесом та іншими підприємствами. Представники туристичної галузі висловлюють свої думки щодо програм навчання та їх практичної придатності.

Важливим атрибутом високого рейтингу ВНЗ є різні форми підготовки професійних кадрів туристичної галузі (післядипломне навчання і підготовчі курси), які наведені у табл.3.

Таблиця 3

Післядипломне навчання і спеціалізовані курси WSTiH в Гданську

Післядипломні (річні навчання)
Управління в туризмі і готельній справі. Менеджер SPA&Wellness. Дієтологія. Менеджер охорони середовища. Створення власного туристичного бізнесу. Сучасний менеджер у туризмі і готельній справі. Бізнес-тренінги в туризмі
Спеціалізовані курси
Екскурсовод, менеджер гастрономії, менеджер готельної справи, бармен, сомельє, менеджер здравниці, колоністський вихователь, водно-моторний рульовий, курс яхт-мореплавця, інструктор аеробіки, степ-інструктор, китайський масаж, масаж гарячим вулканічним камінням, масаж трав'яними мішечками, масаж I і II ступеня, промоутер Nordic Walking, спеціаліст-аніматор, спеціаліст громадського харчування, спеціаліст інноваційної кухні

Система якості навчання в WSTiH в Гданську вдосконалює наукову, дидактичну і організаційну діяльність.

Особлива увага звертається на:

- працевлаштування компетентних науково-дидактичних кадрів,
- підвищення рівня знань і навичок викладання WSTiH у Гданську,
- поєднання теорії з практикою,
- моніторинг кар'єри випускників.

Аналіз прогнозів розвитку туризму і рекреації вказує на декілька трендів, пов'язаних з профільним навчанням, що визначають сферу знань і вмінь майбутнього випускника туризму і рекреації. Р. Винарський основними вважає такі, як: глобалізація ринку туристично-рекреаційних послуг, комерціалізація туристичних і рекреаційних послуг, швидке впровадження нових методів, зростання екологічної свідомості, зміна моделі відпочинку, швидке старіння суспільства.

Невід'ємною частиною навчання студентів є професійна практика. Великою популярністю серед молоді користуються практики в країні і за кордоном, організовані через ВНЗ в Німеччині, Швеції, Греції і Канаді. Численну групу становлять також студенти, які виїжджають на індивідуальну практику у Великобританію, США, Францію, Грецію, Іспанію, Італію і на Кіпр.

У Німеччині студенти мають можливість проходження практики на підставі складеної через ВНЗ домовленості з Центральним відділом праці у Бонні.

Практика в Швеції організована через WSTiH з 2002 року. Студенти здобувають професійні вміння у трьох готелях. Перший Готель – Brunn - найвищий світовий стандарт, розташований в Роннебі (25 км від Карлскрони) у парку, який здобув перше місце у конкурсі як найпрекрасніший парк світу (2006). Наступні два готелі – це Aston і Conrad у Карлскроні.

У Канаді практика проводиться у місті Ніагара Фоллс у чотиризірковому готелі мережі Falls view, що розташований недалеко від знаменитого Ніагарського водоспаду.

Практика – це чудовий шанс для молодих людей здобути нові вміння у рамках обраної спеціальності, поглибити організаційні вміння, пізнати принципи функціонування туристичних підприємств, а також специфіку роботи на окремих посадах. Здобутий під час практик досвід сприяє підвищенню професійної привабливості студентів, збільшуючи тим самим їх шанси на отримання цікавої роботи.

Висновки з даного дослідження. Важливим елементом у програмі навчання у ВНЗ першого і другого рівня є цікаві нові спеціальності і ґрунтовні знання. Існує вимога кращого пристосування

компетенції випускників ВНЗ до потреб ринку праці і точнішої взаємодії закладу з роботодавцями. Висококваліфіковані кадри є істотним елементом маркетингової стратегії розвитку польського народного господарства, в тому числі туристичної галузі.

Проблематика кадрового потенціалу в туристичному секторі стосується не тільки працевлаштованих у туристичних підприємствах, але й працівників територіального самоврядування усіх рівнів, компетенції яких стосуються розвитку місцевих і територіальних туристичних ринків..

Література

10. Boruszcak M. (red.) Uwarunkowania rozwoju turystyki w regionie, WSTiH / M. Boruszcak. – Gdańsk : Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, 2011. – 533 s.
11. Borzyszkowski J. Polityka turystyczna państwa / J. Borzyszkowski. – Koszalin: Politechnika Koszalińska, 2005. – S. 92-93.
12. Gołembski G. (red.) Kierunki rozwoju badań naukowych w turystyce, PWN / G. Gołembski. - Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 470 s.
13. Jaworski Z. Studia turystyki i rekreacji w Polsce / Z. Jaworski. - Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2008. – 210 s.
14. Matysiak A. (red.) Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010-2020 / A. Matysiak. - Warszawa: WUW, 2009. – 131 s.
15. Nowakowska A. Cele i treści akademickiego kształcenia w dziedzinie turystyki i rekreacji / A. Nowakowska. – Kraków: AWF Kraków, 2001 (Zeszyty Naukowe nr 81). – 340 s.
16. Panasiuk A. (red.) Kadry w gospodarce turystycznej, Uniwersytet Szczeciński / A. Panasiuk. - Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2008. – 613 s.
17. Województwo pomorskie 2010, 2011. – Urząd statystyczny Gdańsk: http://www.stat.gov.pl/gdansk/69_1048_PLK_HTML.htm
18. Wiadomości turystyczne. – kwiecień, 2012: <http://www.wiadomosciturystyczne.pl/files/szkoly%20wyzsze.pdf>

УДК 332.1

**Верхоглядова Н.І.,
д.е.н., професор**
проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Олініченко І.В.,
старший викладач кафедри «Облік і аудит»
Обласний комунальний ВНЗ «Інститут підприємництва «Стратегія»

РЕГІОН ЯК САМОКЕРОВАНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

Постановка проблеми. У даний час Україна знаходиться в стані політичних та економічних перетворень. Велике значення при цьому набуває процес суверенізації регіонів. Соціально орієнтована економіка ринкового типу передбачає зростання ролі регіонів, тому що на перший план виступає задача створення сприятливих умов для життя і благополуччя їхнього населення. При цьому, не можна заперечувати інтереси держави в отриманні максимального економічного ефекту від оптимальної структури спеціалізації території, а також необхідно враховувати фактори, що сприяють багатогранному її розвитку.

В сучасних умовах науковий аналіз поняття «регіон», його точне і об'єктивне визначення є основою методично ефективного підходу до вирішення вищевказаних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих вчених-регіоналістів, які займаються питаннями вивчення особливостей функціонування та розвитку регіонів, слід назвати А. Алаєва, М. Долішнього, З. Варналія, Б. Данилишина, О. Мошенця, Ю. Орловську, М. та О. Паламарчуків, І. Сазонця, О. Крайника, О. Нижник та ін. Також є економісти, які в своїх працях при вивченні різних економічних питань так чи інакше висвітлюють проблеми регіонів, або які займаються географічною регіоналістикою, а саме: В. Кулішов, С. Сонько, В. Мустафін, В. Семенов, Л. Руденко, Т. Качала, О. Кулік, Ю. Макогон та ін. Проте в роботах авторів відсутній системний підхід до визначення поняття «регіон».